

Study of the Components of the Iranian Educational System and the Philosophical School of Idealism (Qualitative Study)

Abdollah jasemi: PhD Student in Education (History and Philosophy of Education), Lamerd Branch, Islamic Azad University, Lamerd, Iran.

Ahmad Hashemi*: Faculty member, Department of Educational Sciences, Lamerd Branch, Islamic Azad University, Lamerd, Iran.

Abstract: The purpose of this study was to investigate the components of the Iranian educational system and the philosophical school of idealism. The present study was deductive in terms of method and the statistical population included theories, theories, researches, books and in general all the documents that have been written and compiled in the field of research. The method of collecting research data in this research was the use of library studies and interviews with experts and specialists in the education system of Iran and the philosophical schools was idealism. In this research, using coding, first using open source theories, theories, researches and books and in general, all the documents written in the field of research were collected and then analyzed centrally and selectively. The purpose of education in the philosophical school of idealism is to adapt or prepare a person for a successful life in the environment, and in the Iranian educational system, educational goals are divided into two general categories of general and ultimate goals, including worship or servitude, piety, growth. And guidance, purity and good life and cultivating the spirit of justice and making installments, independence and dignity of the Islamic society, brotherhood and cooperation and cultivating the social spirit, friendship with other nations, cultivating and refining or cultivating moral character.

Keywords: Education, Iranian educational system, philosophical school of idealism.

***Corresponding author:** Faculty member, Department of Educational Sciences, Lamerd Branch, Islamic Azad University, Lamerd, Iran.

Email: ahmadhashme66@gmail.com

مقدمه

امروزه بر همگان معلوم گردیده است که پیشرفت یک کشور در گرو نظام آموزشی آن کشور است. در جهان امروز، سرمایه‌گذاری جهت آموزش عالی یک عامل مهم و کلیدی محسوب می‌گردد و در فرایند توسعه فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی نقش مهمی ایفا می‌کند. دانشگاه محل تحصیل و علم‌آموزی و یادگیری است؛ اما این یادگیری زمانی می‌تواند مؤثر واقع شود که مبتنی بر اخلاق و آموزش صحیح باشد. کسب علم و دانش فی نفسه فعالیتی مقدس است و بررسی دانش وحدت در نظام آموزشی یک کشور از اهمیت بالایی برخوردار است. بررسی رابطه‌ی میان ارزشهای آموزشی موجود در نظام آموزشی ایران با خطوط کلی تفکر اسلامی با سایر مکاتب فلسفی از اهمیت بالایی برخوردار است. تاریخ آموزش و پرورش جدید رسمی ایران به تأسیس دارالفنون برمی‌گردد و هدف از آن جنگیدن با عقب ماندگی از طریق کسب علوم تجربی است. روشن است که نگرش به علم و تعلیم و تربیت چرخشی عظیم کرده است، زیرا حل مشکلات مادی و دستیابی به توفیقات علمی و تکنولوژیکی حساس‌ترین هدف نظام آموزشی گردیده است. آموزش و پرورش ابزاری است که می‌تواند استعدادهای بالقوه را شکل دهد. فعلیت بخشد و هدایت کند. به همین جهت است که نظام آموزش و پرورش در این راستا به عنوان بنیادی‌ترین نهاد جامعه نقش اساسی ایفا می‌کند و بار سنگین شکوفایی استعدادها و توانایی‌های نسل کنونی و آینده را بر دوش دارد. ایستایی آن موجب رکورد جامعه می‌گردد و پویایی‌اش جامعه را در مسیر رسیدن به هدف و ترقی قرار می‌دهد. از این حیث به کار بردن تعبیر "نبض جامعه" برای آموزش و پرورش تعبیری به جا و سنجیده است (وکیلان ۱۳۸۱).

یکی از مسائل عمده و در عین حال پیچیده، که نظام های تعلیم و تربیت جهان معاصر با آن رو به رو بوده و مشخص کننده جهت و سوی جنبه های مختلف تعلیم و تربیت است مسأله اهداف تعلیم و تربیت می باشد. برای

انتخاب درست و موفقیت در تعیین اهداف متناسب با ضرورت ها و نیازهای جامعه، لازم است ریشه های تربیتی مکاتب فلسفی قدیم و جدید مورد نظر قرار گیرند. ایده آلیسم به عنوان یکی از قدیمی ترین مکاتب فلسفی بر آموزش و پرورش کشورمان به نوعی تأثیرگذار است. انسان در ایده آلیسم موجودی روحانی است. بنابراین هدف تعلیم و تربیت آن نیز «رساندن انسان به ایده نیک است» (میرزاحمدی ۱۳۹۷).

نقش تعلیم و تربیت نه تنها در عینیت بخشیدن به زندگی مادی و معنوی فرد متوقف و محدود نمی شود، بلکه تمام شئون اجتماعی او را در بر می گیرد و عامل رشد و تحول اساسی جامعه می گردد. برای رسیدن به اوج قله تعلیم و تربیت نیازمند پایه های محکم و یک چهارچوب می باشیم به نام نظام تعلیم و تربیت. نظام تربیتی شامل مجموعه ای « از ارکان و اجزاست که در ارتباط باهم کار می کنند» (بروجردی ۱۳۸۸). تعلیم «پرورش نیروی فکری و بعد عقلانی انسان» و به تعبیر دیگر، «فراهم آوردن زمینه برای رشد و شکوفایی استعدادهای ذهنی انسان» است (شریعتمداری ۱۳۸۸) و نیز گفته شده است: تعلیم، «ایجاد خلاقیت و ابتکار در فکر و نیروی اندیشه انسان» است. تربیت به معنای فراهم آوردن «زمینه برای پرورش استعدادهای جسمانی و روانی انسان» (امینی ۱۳۹۶)

تربیت در اصطلاح به معنی برانگیختن و فراهم آوردن موجبات رشد و پرورش و شکوفایی تمامی استعدادها، توانایی‌ها و قابلیت‌های انسان به منظور رسیدن به کمال و سعادت مطلوب در این تعریف، اشاره به تربیت پذیری و تربیت ویژه (مقصود انسان) و هدف از تربیت (کمال و سعادت) و برنامه‌ی تربیتی شده است یکی از اساسی ترین مسئله در عصر حاضر بیان یک نظام تعلیم و تربیتی است که خلأ آن کاملاً حس می شود. همانند بسیاری از علوم دیگر به مثابه یک نظام یا سیستم است بدین معنا که اجزا و عناصر خاص و متناسب با خود را دارد که باید مورد شناسایی و بررسی دقیق قرارگیرد. از اساسی ترین مباحث

میان آن‌ها را از میان بردارند. به طور کلی، ایده‌آلیست‌ها موافقند که تعلیم و تربیت، نباید فقط بر رشد ذهنی تأکید کند، بلکه باید دانش‌پژوهان را تشویق کند تا بر همه‌ی آنچه که به ارزش‌های پایدار مربوط است، متمرکز شوند. آن‌ها همراه با افلاطون معتقدند که هدف تعلیم و تربیت باید به جانب تحقیق، در مورد اندیشه‌های حقیقی هدایت شود. هدف مهم دیگر ایده‌آلیست‌ها، رشد منش است، زیرا تحقیق برای رسیدن به حقیقت، نیازمند انضباط شخصی است (هوارد ۱۳۷۹).

تخلفات انضباطی شاگردان، به منزله‌ی طغیان نفسیات و بروز خودخواهی‌ها تلقی می‌شود که باید مطابق با اصول اخلاقی مورد مؤاخذه قرار گیرند. در نظر ایده‌آلیست‌ها ریشه‌ی این اصول در دین، یا در این اعتقاد است که انسان موجود روحانی است و روح او جاودانه خواهد ماند (شفیلد ۱۳۸۰). می‌توان گفت یکی از اهداف مهم تعلیم و تربیت ایده‌آلیستی، خودشکوفایی است. اصولاً آن‌ها تأکید می‌کنند که تعلیم و تربیت حقیقی فقط توسط خود فرد تحقق می‌یابد و هر چند معلم‌ان نتوانند در ذهن کودکان راه یابند، اما قادرند مواد درسی و فعالیت‌هایی را تدارک ببینند که بر یادگیری اثر می‌گذارد و پاسخ‌یادگیرنده به این مواد و فعالیت‌هاست که تعلیم و تربیت را تشکیل می‌دهد (شفیلد ۱۳۸۰).

امیراحمدی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی نشان دادند که ترکیب واقع‌گرایی هستی‌شناختی و نسبی‌گرایی معرفت‌شناختی رویکرد واقع‌گرایی سازه‌گرایان را برای علم اگرچه محصول تخیل خلاقانه انسان است اما همواره معطوف به واقعیت بیرونی است. بنابراین در آموزش علوم علاوه بر به رسمیت شناختن فعالیت‌های دانش‌آموزان به عنوان سازنده‌های فعال دانش، بر مشاهده و ارتباط با واقعیت بیرونی نیز تأکید می‌شود. توکیو موراتا (۲۰۰۶) بیان کرده است که مدارس ایران بر حفظ کردن مطالب کتاب تأکید می‌کنند. او متعجب شد که دانش‌آموزان ایرانی می‌توانند دانش تاریخی و مطالب علمی را بدون نگاه کردن به کتاب از بر بگویند و نکته دیگر اینکه درباره

یک نظام تربیتی، بحث از طبیعت انسان و ویژگی‌های موضوع تربیت یعنی انسان است. سروکارش با موجودی به نام انسان است و تا قابلیت‌ها، استعدادها و ویژگی‌ها و خصایص او شناخته نگردد، بحث از تربیت کشف و اصول و روش‌های تربیت بی معنا و بی‌ثمر خواهد بود. از آن‌جا که دیدگاه‌های دینی و فلسفی در باب ماهیت، چگونگی و کمال انسان بر تعلیم و تربیت اثر دارد، مطالعه اصول و مفروضات انسان‌شناختی هر یک از مکاتب و ارتباط آن با نظام آموزشی، مورد علاقه انسان‌شناسان تربیتی بوده و هست. در این میان، اسلام به عنوان یک مکتب، دارای فلسفه و نظام تربیتی خاص خود است. «جهان بینی و به ویژه انسان‌شناسی این مکتب، راهنما و زیربنای نظام تربیتی قلمداد می‌شود.» (کرمعلیان حسینی ۱۳۸۳).

طرفداران نظریه ایده‌آلیسم، واقعیت را "فکری" می‌دانند که در ذهن ماست نه در دنیای فیزیکی خارجی. آن‌ها به تئوری به هم پیوستگی حقیقت که می‌گوید، یک فکر در صورتی حقیقت است که جزئی از نظام افکار ما را تشکیل دهد، تأکید می‌کنند. همچنین، اینان بیشتر استدلال قیاسی را مورد توجه قرار می‌دهند و کمتر به حواس و روش عقلی توجه دارند (شعاری نژاد ۱۳۸۶). ارتباط میان مولفه تعلیم و تربیت ایده‌آلیسم با مبانی فلسفی آن با توجه به تفسیر هستی از نگاه ایده‌آلیسم، تعلیم و تربیت باید شاگرد را جهت درک حقایق ناب هستی هدایت کند و وحدت میان عناصر هستی را به او بیاموزد. تصویری که ایده‌آلیسم از معرفت و شناخت به دست می‌دهد، موجب می‌شود که اندیشه‌ورزی محور تعلیم و تربیت این مکتب قرار گیرد. روش مورد نظر برای کسب معرفت همان دیالکتیک است. و توجه به ارتباط میان قضایا و مفاهیم ذهنی به عنوان یک هدف اساسی در تعلیم و تربیت ایده‌آلیسم مطرح می‌گردد. ارزش‌شناسی ایده‌آلیسم نیز ویژگی‌های ممتازی دارد چون، ارزش‌ها مطلق و واحد هستند، آموزش ارزش‌ها هدف بس‌یار مهمی است. معلم نماینده ارزش‌ها و الگوی شاگردان است. شاگردان باید با ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی آشنا شوند و تعارضات

نگاشته شده را جمع آوری نموده سپس به صورت محوری و گزینشی تحلیل شدند. روش گردآوری داده‌های تحقیق در این پژوهش استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و مصاحبه با کارشناسان و متخصصان تعلیم و تربیت نظام آموزشی ایران و مکاتب فلسفی ایده‌آلیسم بود. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات در پژوهش حاضر، چینش و ثبت اطلاعات کتابخانه‌ای به دست آمده بود. به این صورت که پس از جمع آوری داده‌های پژوهش برای تعیین قیاس با استفاده از کدگذاری، ابتدا با استفاده از کدهای باز تئوری‌ها، نظریات، تحقیقات و کتاب‌ها و به صورت کلی کلیه اسنادی که در زمینه موضوع پژوهش نگاشته شده را جمع آوری نموده و سپس با استفاده از انتخاب روش به صورت محوری مطالب مربوط و نزدیک به موضوع را دسته بندی نموده و سپس به روش گزینش محور مطاب اصلی انتخاب و مورد قیاس و تجزیه و تحلیل استفاده شدند. سودمندی و آسیب نرساندن، توجه به رفاه دیگران و ارائه اطلاعات کافی درباره چگونگی پژوهش به تمامی آزمودنی‌های شرکت کننده، کسب رضایت نامه کتبی به منظور شرکت در پژوهش رعایت شدند. جهت رعایت اخلاق پژوهشی، کد ثبت پروپوزال ۲۲۸۲۱۲۱۲۹۹۳۸۵۱ در کمیته ی اخلاق دانشگاه ثبت شد.

یافته‌ها

به منظور تحلیل داده‌های کیفی از روش کدگذاری باز، تولید مفاهیم اولیه، تولید مقوله‌های عمده، کدگذاری محوری و ارتباط علی بین مقوله‌ها، تعیین مقوله‌های فرایندی، زمینه‌ای و فرایندی کدگذاری انتخابی و تعیین مقوله هسته محوری استفاده شده است.

جدول ۱. مؤلفه‌های مکتب ایده‌آلیسم

Table 1. Components of the school of idealism

۱	تحریک متعلمان در جهت نیل به همزاد سازی
۲	ترغیب دانش آموزان به حقیقت جویی
۳	مبارزه با اهداف و ارزش‌های مبتنی بر مادی گرایی مال اندوزی و حرفه گرایی
۴	دستیابی تدریجی فراگیر به آگاهی فکری فزاینده
۵	یادگیری عبارت است از یادآوری ایده‌ها و کاربرد آنها
۶	ارزشها، مطلق، ابدی و لایتغیر هستند

یادگیری مشارکتی در ژاپن بیان کرده است این است که در ژاپن در مدارس ابتدایی و دانشگاه‌ها بر یادگیری مشارکتی تأکید می‌کنند و یادگیری در گروه اتفاق می‌افتد اما در ایران بر یادگیری فردی تأکید می‌شود و یادگیرندگان به عنوان فرد مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. یکی از مسائل عمده و در عین حال پیچیده، که نظام‌های تعلیم و تربیت جهان معاصر با آن رو به رو بوده و مشخص کننده جهت و سوی جنبه‌های مختلف تعلیم و تربیت است مسأله اهداف تعلیم و تربیت می‌باشد. بنابراین با توجه خلأ‌های پژوهشی در رابطه با مولفه‌های نظام آموزشی ایران و مکتب فلسفی ایده‌آلیسم و همچنین با توجه به مطالب ارائه شده، اهمیت و ضرورت پژوهشی در رابطه با نظام آموزشی ایران و مکتب فلسفی ایده‌آلیسم مشهود است. لذا هدف از پژوهش حاضر، بررسی مولفه‌های نظام آموزشی ایران و مکتب فلسفی ایده‌آلیسم (مطالعه کیفی) است.

روش کار

پژوهش حاضر از نظر روش قیاسی بود و به جای مشاهده مستقیم رفتار مردم یا پرسش در مورد آن، به ارتباط‌هایی که آنان به وجود آورده و پیام‌هایی را که رد و بدل کرده‌اند، توجه و آن را مورد پرسش و ارزیابی قرار داد. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تئوری‌ها، نظریات، تحقیقات و کتاب‌ها و به صورت کلی کلیه اسنادی بود که در زمینه موضوع پژوهش نگاشته شده و تدوین شده‌اند. در این تحقیق با استفاده از کدگذاری، ابتدا با استفاده از کدهای باز تئوری‌ها، نظریات، تحقیقات و کتاب‌ها و به صورت کلی کلیه اسنادی که در زمینه موضوع پژوهش

۷	رشد توانایی‌های عقلانی و منش انسانی
۸	تربیت وسیله آزادی و راهنمایی‌کننده به سوی آشتی با طبیعت
۹	هدف آموزش رشد و تکامل ذهن و خود محصلان
۱۰	توجه به هدف‌ها بیش از روش تدریس
۱۱	برخورداری از زندگی هدف‌گایی مدارس
۱۲	اهمیت قائل شدن برای روح و رشد ذهن
۱۳	عقل یا ذهن مقدم بر ماده
۱۴	اولویت امور ذهنی، روحی و آرمانی
۱۵	ماهیت حقیقی انسان غیرمادی و همانا روحی
۱۶	نادرست بودن تفکیک جنبه‌های اجتماعی و عاطفی از لحاظ تربیتی
۱۷	حمایت کردن از برنامه موضوع مدار
۱۸	قرار گرفتن معارف بسیار کلی یعنی فلسفه و الهیات در رأس برنامه درسی
۱۹	اصل سلسله مراتبی بودن برنامه درسی
۲۰	حمایت از برنامه درسی موضوع مدار دارای روابط منطقی سلسله مراتبی
۲۱	داشتن برنامه درسی واحد برای همه فراگیران
۲۲	داشتن محتوای عقلانی برنامه درسی
۲۳	محتوای دروس موضوعاتی انتزاعی و حقایق جاودان
۲۴	به یاد آوردن حقایق جهان از راه تفکر و تمرکز ذهنی
۲۵	تقویت نیروی حفظ مطالب در فراگیران
۲۶	تقویت ذهن با استفاده از یادگیری و یادآوری دانش‌ها
۲۷	محتوای آموزشی باید مهارت‌های کلی در افراد بوجود آورد
۲۸	توجه زیاد به نوشتن تکالیف شبانه زیاد
۲۹	تمرین در بازنویسی
۳۰	تقلید خط و حروف و به خاطر سپردن اسامی و تاریخ رویدادها
۳۱	عدم درک از طریق حواس پنج‌گانه
۳۲	تهیه و تدوین برنامه درسی برنامه درسی بر اساس فکر یا طبیعت روانی و روانشناختی
۳۳	توجه برنامه درسی به موضوعاتی از قبیل تحقق یافتن رشد و تکامل عقلی و اخلاقی
۳۴	کسب واقعیت از راه فکر و با کمک عقل
۳۵	تمایل به محافظه‌کاری
۳۶	توجه به مطالعه علوم انسانی
۳۷	تمرکز مدارس روی فعالیت‌های عقلی-اخلاقی و زیبایی‌شناختی در ارتباط با رشد فرد
۳۸	ترویج هنرهای آزاد و قدرت ذهنی
۳۹	توجه به معلم و مربی از لحاظ عقلی و اخلاقی
۴۰	توجه به هدف بیش از روش تدریس
۴۱	توجه فعالیت تربیتی به تحقق ذات یا شخصیت همه افراد

با توصیف و تحلیل موضوعی داده‌های پژوهش به
مهمترین و بارزترین تم‌های استخراج شده از داد‌های به
دست آمده با نظر متخصصین موضوع پرداخته می‌شود
مهمترین و بارزترین تم‌های اصلی مدل مؤلفه‌های نظام
آموزشی ایران با مکاتب فلسفی ایده‌آلیسم به طور
مشروح عبارتند از:

جدول ۲. تم‌های ایده‌آلیسم

Table 2. Themes of idealism

مؤلفه‌ها	شرح مؤلفه‌ها
----------	--------------

انسان شناسی	۱. تأکید بر طبیعت دست نخورده انسانی و غرائز او در کنار علم و عقل ۲. تأکید بر طبیعت انسان ۳. تأکید بر انسان فیزیکی
اهداف آموزشی	۱. آماده کردن فرد برای پیروزی در بقاء ۲. کسب معرفت ۳. تربیت اخلاقی ۴. سازگاری یا آماده ساختن فرد برای زندگی موفق در محیط
معلم و ویژگیهای او	۱. با طبیعت کاملاً هماهنگ و با جذر و مد نیروهای طبیعی همکاری می کند. ۲. برای یادگیری عجله ندارد، فردی صبور، سهل انگار و بی آزار. ۳. معلم نباید به پرسش های دانش آموز پاسخ قاطع دهد. ۴. طبیعت انسان را بشناسد.
شاگرد	کودک محوری
محتوا	آمادگی و نیازهای انسانی و طبیعت، علاقت و نیازهای کودک
روش آموزش	۱. آموزش و پرورش باید عملی باشد نه گفتاری. ۲. یادگیری از طریق تجربه حسی با محیط بلافصل. ۳. برنامه و روش تدریس مطابق سائق ها و نیازهای کودکان. ۴. روش یادگیری مهمتر از روش آموزش و تدریس
معرفت شناسی	۱. معرفت یا شناخت انسان مستقل از تجربه حسی است. ۲. انسان می تواند از طریق شهود بدون واسطه حس و تجربه حسی حقیقت را پیدا کند. ۳. منشأ معرفت انسان مجرد از ماده است و ذهنی و عقلی است. ۵. افکار انسان که غیر مادی هستند مبنای وجود و هستی او را تشکیل می دهند.
ارزش شناسی	۱. ارزشها در وجود خدا یا یک نیروی غیر شخصی و غیر مادی که جاودانی و ازلی است وجود دارد. ۲. خیر و شر، زشتی زیبایی و مجموعاً ارزشها و ضد ارزشها بصورت مطلق از خدا نشأت می گیرد پس مطلق است. ۳. ارزشها را اموری مطلق، جاودان و تغییرناپذیر در نظر می گیرد که در خدا یا یک نیروی روحی غیر شخصی قرار دارند
هستی شناسی	۱. مخالفت با نقش اجتماع در شکل دهی به انسان ۲. آنهایی که خداپرست هستند عقیده دارند که خدا نیروی لایزال، منشأ هستی است و انسان مخلوق خدا و بهترین مخلوق اوست. ۳. یافته های فکری خودش را بوسیله عقل ارزیابی کند

جدول ۳. تم های نظام آموزشی ایران

Table 3. Themes of the Iranian educational system

مؤلفه ها	شرح مؤلفه ها
انسان شناسی	۱. توجه هم به بعد مادی (طبیعی) و هم معنوی (روحی) ۲. توجه هم به نقش وراثت (فرد) و هم اجتماع (محیط) در شکل دهی به شخصیت انسان ۳. تأکید بر برتری بعد روحی و متافیزیکی (ماوراء الطبیعه) انسان
اهداف آموزشی	۱. غائی: عبادت یا عبودیت، تقوی، رشد و هدایت، طهارت و حیات طیبه ۲. کلی: پرورش روح عدالتخواهی و اقامه قسط، استقلال و عزت جامعه اسلامی، برادری و همکاری و تعاون پرورش روح اجتماعی، دوستی با ملل دیگر، تزکیه و تهذیب یا پرورش شخصیت اخلاقی.
معلم و ویژگیهای او	به عنوان الگو و توجه به تربیت نظری و اخلاقی معلم و چگونگی انتخاب او و دارای ویژگیهایی همچون؛ نیک طبع، خوش خلق، خوش ذهن و دوستدار علم و جویای حق
شاگرد	کودک و نیازهای او
محتوا	۱. توجه به طبیعت فرد ۲. محتوا همراه با به شعر و موسیقی

۳. توجه به معارف حقیقی و کمال معنوی	
روش آموزش	۱. تکرار و تمرین کردن مطالب ۲. تربیت مبتنی بر عادت ۳. آموزش از طریق تحریک انگیزه
معرفت شناسی	۱. دانش محصول تعامل ذهن و محیط انسان است. ۲. رسیدن به واقعیت‌ها نسبی و متغیر می‌باشد. ۳. شناخت بر اثر بازسازی تجربه، به روش حل مسئله می‌باشد. ۴. ملاک حقیقت نسبی است و بستگی به نقش آن در موقعیت دارد.
ارزش شناسی	۱. معیار ارزش در رسیدن به هدف است. ۲. ارزشها نسبی و تجربی اند. ۳. معیار قضایای ارزشی، شرکت در حل مساله و داشتن نتیجه عملی سودمند است. ۴. ارزش و هستی از هم جدا هستند.
هستی شناسی	۱. برای هر کس به تناسب تواناییها خود، فرصت استفاده کردن و سعی و تلاش به منظور تکامل و رسیدن به هدف باید فراهم گردد. ۲. واقعیت جهان، تجربه بی ثبات و نامعین می‌باشد. ۳. انسان بخشی از تجربه و طبیعت است. ۴. موجودات مجرد و غیر طبیعی وجود ندارند و همه چیز در جهان بر اساس تجربه است.

بحث و نتیجه‌گیری

راه‌های دست‌یابی به نقاط ضعف و سعی در رفع آن‌ها و نقاط قوت و ارج نهادن و تقویت بیش از پیش آن‌ها در نظام‌های آموزشی محسوب می‌شود. لذا با این طرز تلقی در این پژوهش به دنبال بررسی نقاط قوت و ضعف نظام آموزشی اسلام نظام آموزشی ایران با مکتب فلسفی ایده آلیسم پرداخته شد.

نتایج تحقیق نشان داد که، به طور کلی هدف تربیت در مکاتب فلسفی ایده آلیسم سازگاری یا آماده ساختن فرد برای زندگی موفق در محیط و در نظام آموزشی ایران هدف‌های تربیتی به دو دسته کلی اهداف کلی و غایی تقسیم می‌شوند که شامل عبادت یا عبودیت، تقوی، رشد و هدایت، طهارت و حیات طیبه و پرورش روح عدالت‌خواهی و اقامه قسط، استقلال و عزت جامعه اسلامی، برادری و همکاری و تعاون پرورش روح اجتماعی، دوستی با ملل دیگر، تزکیه و تهذیب یا پرورش شخصیت اخلاقی است. معلم در مکتب فلسفی ایده آلیسم فردی است که برای یادگیری عجله نداشته و فردی صبور، سهل‌انگار و بی‌آزار بوده و در نظام آموزشی ایران نیز به عنوان الگو مطرح بوده و از اصول اساسی انتخاب معلم توجه به تربیت نظری و اخلاقی اوست. در بحث محتوای آموزش در

هدف از پژوهش حاضر بررسی مولفه‌های نظام آموزشی ایران و مکتب فلسفی ایده آلیسم می‌باشد. داده‌های گردآوری شده با استفاده از روش تحلیل تماتیک، قالب مضامین، و شبکه‌های مضامین دسته‌بندی، سازماندهی و مقوله‌بندی شده و مقوله‌های عمده استخراج شدند؛ سپس، مقوله‌ها با ارجاع و استناد به داده‌ها و نظر متخصصین تفسیر شده و در نهایت پس از تحلیل مضمون تم‌های نظام آموزشی ایران و مکتب فلسفی ایده آلیسم ارایه شد. با توجه به مضامین در تحلیل تماتیک برای تحلیل و تفسیر داده‌ها تعداد ۷ کدگذاری گزینشی یا مقوله‌ی خاص استخراج شدند که مورد تایید متخصصین حوزه مؤلفه‌های نظام آموزشی ایران با مکاتب فلسفی ایده آلیسم قرار گرفت. در نظام آموزشی ایران، مکتبی الهی بر گرفته از وحی و دستورات الهی و نظام‌ها و مکاتب دیگر مبتنی بر گرایش‌ها و الزامات مادی است و شاید مقایسه آن‌ها بر این اساس خالی از اشکال نباشد ولی بی‌شک یکی از راه‌های دستیابی به شناخت بهتر از اوضاع و احوال مکاتب و نظام‌های مختلف، مقایسه آن‌هاست. در واقع بررسی بین نظام‌ها و مکاتب مختلف یکی از بهترین

همچنین یافته‌های به دست آمده با نتایج تحقیقات امرالهی (۱۳۹۲)، بلاغت (۱۳۹۴)، بوگر و سومک (۲۰۱۸)، جودت (۱۳۹۰)، سالاریزاده (۱۳۹۱)، سعید اسماعیل (۱۳۸۹)، کاوه (۱۳۸۹)، مرعشی (۱۳۹۶)، موی، هنکین و اگلی (۲۰۱۵)، ندائی (۱۳۸۹)، هابز و مورلند (۲۰۱۴) همخوانی دارد.

با توجه به یافته‌های تحقیق پیشنهاد می‌گردد که سیاستهای نظام آموزشی در حوزه برنامه درسی تربیت اخلاقی تدوین شد و بودجه به فعالیتهای علمی در حوزه تعلیم و تربیت (محیط اقتصادی) اختصاص یابد. براساس یافته‌های تحقیق مشارکت معلمان در تولید محتوا و تعامل مستمر با مراکز علمی به عنوان راهبرد در نظر گرفته شد که براین اساس پیشنهاد می‌شود که دانش و توانمندیهای معلمان با آموزشهای مستمر و حین خدمت در حوزه برنامه درسی تربیت اخلاقی ارتقا یابد و معلمان در تولید محتوای تربیت اخلاقی مشارکت داده شوند.

از جمله نقاط ضعف پژوهش می‌توان به گستردگی موضوع مورد مطالعه از جنبه‌های گوناگون و همچنین برشمردن اهداف و ویژگی‌های مختلف و متنوع برای اقدام پژوهی که باعث تداخل و سردرگمی محققان می‌شد اشاره کرد. با توجه به خلأهای پژوهشی در رابطه با موضوع و همچنین جامع و کاربردی بودن موضوع پژوهش می‌توان انتخاب مناسب موضوع پژوهش یعنی بررسی مولفه‌های نظام آموزشی ایران و مکتب فلسفی ایده‌آلیسم (مطالعه کیفی) را از جمله نقاط قوت پژوهش حاضر دانست.

References

- Amini E. 2017, *Islam and Education*, Publisher: Association of Parents and Educators, Vol. 7. [In Persian].
Amira Ahmadi Y, Zarghami S, Bagheri Kh, 2019, Explaining the logic of science education curriculum based on the philosophy of transcendental realism.
Amrullah A. 2013. A Comparative Study of the Curriculum of Iranian Teacher Training Centers with China in terms of

مکاتب فلسفی ایده‌آلیسم بر آمادگی و نیازهای کودک و طبیعت، علائق و نیازهایش توجه شده و در نظام آموزشی ایران نیز بر ارائه محتوا همراه با به کار بردن شعر و موسیقی تأکید گردیده است. در خصوص روش آموزش در مکتب فلسفی ایده‌آلیسم بر یادگیری از طریق تجربه حسی با محیط بلافاصل و برنامه و روش تدریس نیز مطابق سائقها و نیازهای کودکان تأکید گردیده و روش یادگیری مهمتر از روش آموزش و تدریس است و در نظام آموزشی ایران نیز بر تکرار و تمرین کردن مطالب آموزش از طریق تحریک انگیزه تأکید گردیده است. با توجه به آنچه که ذکر شد این دو مکتب بخصوص از بعد انسان شناسی و هدف های آن و میزان نقشی که اجتماع در ساختن انسان دارد می‌باشد و وجوه اشتراک آنها، تأکیدی است که هر دو مکتب بر طبیعت انسان در برنامه‌ها دارند و لزوم در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی و نقشی که معلم در این زمینه دارد، می‌باشد.

ملکی و مرآتی (۱۳۹۶) در پژوهشی نشان دادند که مکاتب اسلام و رئالیسم به خصوص رئالیسم مذهبی با نگاه روحانیت و جسمانی به انسان و آمادگی برای مدیریت تغییر در همه ابعاد متصور در برنامه درسی، در این زمینه آمادگی بیشتری برای مدیریت تغییر در زمینه‌های بروز نوآوری و شیوه‌های نوین در ابعاد مختلف وجود انسان دارا می‌باشد این یافته‌ها با یافته‌های پژوهش حاضر همسو است.

داورپناه، آهنچیان و کاظمی (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان بررسی تطبیقی فلسفه تعلیم و تربیت از دیدگاه مکاتب فلسفی انجام دادند. نتایج به دست آمده نشان داد که نظام تربیتی و شاخصه‌ها مکاتب فلسفی با یکدیگر متفاوت هستند. معلم در مکاتب ایده‌آلیسم و رئالیسم؛ محور است. در این دو مکتب تربیت معلم بصورت مستقیم در شکل گیری فعالیت‌ها و در تعاقب آن شخصیت فرمان پذیر شاگرد نقش دارد این یافته‌ها با یافته‌های پژوهش حاضر همسو است.

- Karamallen H, Hosseini S A. 2004, Educational Elements of Natural and Ideal Man in the Islamic Education System, *Quarterly Journal of Religious Thought, Shiraz University*, No. 11, Pp. 61-76. [In Persian].
- Kaveh A. 2010. A Comparative Study of Sociological Theories of Art in Different Schools of Sociology, *Journal of Qom Higher Education Complex*. Vol. 5, No. 10. [In Persian].
- Marashi A. 2017. Innovation in teacher training. *Education*, Vol. 47, No. 7. [In Persian].
- Mirza Mohammadi M H, Aliin H, Hassani Gh. 2018. Comparison of the goals of education from the perspective of idealism and pragmatism, *Shahed University Bimonthly*, Vol. 15, No. 90. [In Persian].
- Moi S, Hankin A, Egley M. 2015. The relationship between teacher preparation and trust The relationship between teacher preparation, translated by Gholam Ali Mottaghifar, Research Organization, *Educational Planning, Ministry of Education*, Vol. 17, No. 71. [In Persian].
- Nedai H. 2010. A brief look at the basics of education in Islamic realism, *Journal of Humanities (Imam Hussein University)*. No. 33. [In Persian].
- Saeed I A. 2010. Research on some contemporary educational philosophies, translated by Abbas Arab, *Mashhad: Astan Quds Razavi, Islamic Research Foundation*. Vol. 1. [In Persian].
- Sajjadi S M, Tarams M. 2010. Fundamentals of hypertext philosophy as a new option and explain its implications in the process of education. *The first conference of the Iranian Philosophy of Education Association. May, Tarbiat Modares, Iran*. [In Persian].
- Shariatmadari A. 2009. Principles and Philosophy of Education. Tehran: *Amirkabir*. [In Persian].
- Sheffield H 2001. Generalities of Philosophy of Education. , Translation: Sarmad, Gholam Ali Tehran: *Drop Publishing*. [In Persian].
- considering the competency criteria of physical education teachers and providing a solution to improve it. *Research of Shahed University*, Vol. 15, No. 90. [In Persian].
- Balaghat R. 2015. A Comparative Study of Farabi, Ghazali, Rousseau, and Piaget's Perspectives on the Elements of Educational Master's Thesis in Comparative Education, Tehran: *Allameh Tabatabai University, Faculty of Psychology and Educational Sciences*. [In Persian].
- Boogler A, Sumac M. (2018), The effect of teacher preparation and empowerment courses on organizational commitment and professional commitment of teachers in two-way schools between teacher and translation manager Sidakbar Mir Hassani *Quarterly Journal of Curriculum Studies*, Vol.4, No. 11, Pp. 61-71..
- Davarpanah A S, Ahanchian M R, Kazemi Y. 2016. A Comparative Study of the Philosophy of Education from the Perspective of Philosophical Schools, *National Conference of the Iranian Philosophy of Education Association*. [In Persian].
- Hashemi S. 2017. Philosophical Foundations of Iranian Education, *Parlaq Ghalam Publications*. [In Persian].
- Hobbes A, Morland A. 2014. Identifying Teachers' Professional Experiences during Teaching Years, Translator, Hossein Bashirieh, *Quarterly Journal of Educational Innovations*, Vol. 6, No. 20, Pp. 11-40.
- Howard A, Ozman M, Samuel C. 2000. Philosophical Foundations of Education, translated by Gholam Ali Mottaqifar et al., *Qom, Imam Khomeini Educational and Research Institute*, Vol.1, Pp. 49. [In Persian].
- Judet A. 2011. Fundamentals of Philosophy of Education, Textbook of Educational Sciences for Senior Students of Educational Management, *Urmia University, Faculty of Literature Publications*. [In Persian].

Yari M. 2013. A comparative study of elementary school geography education curriculum in Iran with Australia, Canada and the United Kingdom in order to provide appropriate solutions to improve geography education in Iran. *Journal of Knowledge*. No. 53.

Yousefi O.A. 2010. A Comparative Study of Higher Education Financing Methods in Iran, Japan and Germany, *M.Sc. Thesis, Allameh Tabatabai University*.

Shoarinejad A.A. 2007. Culture of Behavioral Sciences, *Amir Kabir Publications, Tehran*. [In Persian].

Vakilian S.A. 2002. Persian Myths (by Dr. Shin Takehara and Seyed Ahmad Vakilian), *Book of the Month of History and Geography*, No. 56 and 57, Pp. 1-175. [In Persian].

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش جندی‌شاپور
فصلنامه‌ی مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی
سال دوازدهم، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۰

بررسی مولفه‌های نظام آموزشی ایران و مکتب فلسفی ایده‌آلیسم (مطالعه کیفی)

عبدالله جاسمی: دانشجوی دکتری فلسفه تعلیم و تربیت (تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش)، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران.
سید احمد هاشمی*: عضو هیئت علمی، گروه علوم تربیتی، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران.

چکیده: هدف از پژوهش حاضر بررسی مولفه‌های نظام آموزشی ایران و مکتب فلسفی ایده‌آلیسم بود. پژوهش حاضر از نظر روش قیاسی بود و جامعه آماری شامل تئوری‌ها، نظریات، تحقیقات، کتاب‌ها و به‌صورت کلی کلیه اسنادی بود که در زمینه موضوع پژوهش نگاشته شده و تدوین شده‌اند، روش گردآوری داده‌های تحقیق در این پژوهش استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و مصاحبه با کارشناسان و متخصصان تعلیم و تربیت نظام آموزشی ایران و مکاتب فلسفی ایده‌آلیسم بود. در این پژوهش با استفاده از کدگذاری، ابتدا با استفاده از کدهای باز تئوری‌ها، نظریات، تحقیقات و کتاب‌ها و به‌صورت کلی کلیه اسنادی که در زمینه موضوع پژوهش نگاشته شده را جمع‌آوری نموده سپس به‌صورت محوری و گزینشی تحلیل شدند بررسی‌ها نشان داد که هدف تربیت در مکتب فلسفی ایده‌آلیسم سازگاری یا آماده ساختن فرد برای زندگی موفق در محیط بوده و در نظام آموزشی ایران هدف‌های تربیتی به دو دسته کلی اهداف کلی و غایی تقسیم می‌شوند که شامل عبادت یا عبودیت، تقوی، رشد و هدایت، طهارت و حیات طیبه و پرورش روح عدالت‌خواهی و اقامه قسط، استقلال و عزت جامعه اسلامی، برادری و همکاری و تعاون پرورش روح اجتماعی، دوستی با ملل دیگر، تزکیه و تهذیب یا پرورش شخصیت اخلاقی است.

واژگان کلیدی: تعلیم و تربیت، نظام آموزشی ایران، مکتب فلسفی ایده‌آلیسم.

***نویسنده مسؤول:** عضو هیئت علمی، گروه علوم تربیتی، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران.

Email: ahmadhashme66@gmail.com